

OM ARGUMENTATIONEN I NÅGRA INVANDRARFIENTLIGA BREV TILL SVERIGES RADIO

Jens Allwood

1. Inledning

Den här uppsatsen har två syften. Dels vill jag, genom att undersöka argumentationen i ett antal invandrarfientliga brev till Sveriges radio, försöka bidra till vår förståelse av hur fördomar och fientlighet uppstår mellan människor med olika kulturbakgrund. Dels vill jag också försöka undersöka hur det faktum att argumenten skrivits ner som brev till Sveriges radio kan tänkas ha påverkat dem.

2. Bakgrund

Bakgrunden för undersökningen utgörs av en radioserie om invandring med titeln *Leva och dö i nord* som sändes under hösten 1981. Serien hade tre program. Det första innehöll invandrarvänliga åsikter, det andra invandrarfientliga åsikter och det tredje hade en mera analyserande karaktär. Både de invandrarvänliga och de invandrarfientliga åsikterna släpptes fram utan att åsikter av mer analyserande slag fanns med i samma program.

Serien väckte debatt och det kom en mängd brevreaktioner till Sveriges radio. Särskilt reagerade man på det invandrarfientliga programmet. Bland reaktionerna fanns 165 som själva uttryckte invandrarfientlighet. Det är dessa som utgör materialet för undersökningen.

3. Method

Efter genomläsning har för varje brev dess viktigaste argument noterats. Argumenten har därefter arrangerats i innehållsmässiga teman. Det främsta målet vid analysen har varit att få en bild av spridningen av teman och argumenttyper. Med tanke på de tillfälligheter som kan spela in för vem som reagerar på ett radioprogram och att stora

likheter ± handstil, ibland tyder på att en och samma författare kan ha skickat in flera brev, har jag däremot ansett data om frekvens av olika argument som mindre intressant.

Efter indelningen ± teman har argumenten granskats deskriptivt för att få en uppfattning om vad skribenterna tycks acceptera som giltiga argument. De har sedan även bedömts normativt ur klassisk argumentationsanalytisk synvinkel. Slutligen har jag försökt få en bild av det sammanhang i vilket breven författats och av hur detta kan tänkas stå i samband med argumentens utformning.

Den första deskriptiva granskningen är av en allmän pragmatisk eller retorisk typ. Se Aliwood (1978) Johannesson (1983) eller Lindhardt (1975). Här har jag tagit fasta på vilka invandrarfientliga åsikter som förekommer och vilken typ av stöd som ges för dem inom ramen för ett tema. Jag har lagt särskild vikt vid vilka retoriska drag som förekommer och hur argumenten kan länkas ihop.

Den normativa bedömningen av argumenten syftar till att klargöra i vad mån de invandrarfientliga åsikterna kan klassificeras som fördomar mot invandrare. Jag definierar därvid fördom som en inkorrekt åsikt som tillskriver något eller någon negativa egenskaper.

Eftersom denna bedömning är viktig beskriver jag nedan ganska utförligt vad som brukar menas med korrekt argumentation ur sk argumentationsanalytisk synvinkel. Se även t ex Helispong och Söderberg (1976), Hamblin (1970) eller Fearnside and Holther (1959).

Ett argument är, i denna tradition, korrekt, endast om de slutsatser som dras, med logisk nödvändighet följer ur de premisser eller utgångspunkter som finns i argumentet.

Följande argument är t ex korrekt.

(1) Alla invandrare är snälla	Premiss 1
<i>Sokrates är en invandrare</i>	Premiss 2
Sokrates är snäll	Slutsats

Även om vi tycker att den första premissen är något tveksam, är argumentet logiskt sett korrekt eftersom slutsatsen måste vara sann om premisserna är sanna.

Om slutsatsen inte med logisk nödvändighet följer ur premisserna måste man kontrollera om den åtminstone är förenlig med dem. Är den förenlig får man sedan se efter om den är rimlig. De tre fall detta ger illustreras av följande exempel:

(2) Alla invandrare är snälla	Premiss 1
<i>Sokrates är en invandrare</i>	Premiss 2
Sokrates är inte snäll	Slutsats
(3) <i>Tre invandrare är stygga</i>	Premiss 1
Alla invandrare är stygga	Slutsats
(4) <i>90% av alla invandrare är ganska sparsamma</i>	Premiss 1

Nästa invandrare jag möter kommer
att vara ganska sparsam

Slutsats

I (2) ser vi att slutsatsen inte är förenlig med premisserna. I (3) är den förenlig men orimlig. Man kan knappast gå från *tre* till *alla* om man inte vet att det inte finns fler än tre, i den mängd man talar om. I (4) är slutsatsen däremot både förenlig och rimlig eftersom 90% ger en hög sannolikhet.

Rimlighet är emellertid en sak som måste undersökas, inte bara för argument där slutsatsen inte logiskt följer men är förenlig med premisserna, utan även för argument, där slutsatsen med logisk nödvändighet följer ur premisserna. Logisk korrekthet garanterar bara att slutsatsen är sann om premisserna är det. Varken premisser eller slutsatser behöver faktiskt vara sanna, eller ens sannolika, för att det argument de förekommer i skall vara logiskt korrekt. Följande argument är t ex logiskt korrekt men antagligen är varken premisser eller slutsats faktiskt sanna

(5)	Alla svenskar är glada	Premiss 1
	<i>Alla Stockholmare är svenskar</i>	Premiss 2
	Alla Stockholmare är glada	Slutsats

om ett argument skall vara både rimligt och logiskt korrekt måste det därför förutom att gälla logiskt innehålla sanna eller sannolika premisser och slutsatser.

Hur skall man nu göra för att bedöma om ett argument är korrekt och rimligt ur dessa synpunkter? Detta är inte alltid så lätt eftersom man måste vaska fram det i en text som är relevant ur rimlighets- och korrekthetssynpunkt. I de aktuella breven är t ex följande två faktorer viktiga:

- (1) Breven kan ha andra syften och funktioner än att argumentera logiskt och rimligt. Man kanske vill få ett utlopp för känslor eller påverka läsarens känslor. Det är inte säkert att logisk argumentation är de bästa sättet att uppnå dessa funktioner.
- (2) All information som krävs för att dra en viss slutsats uttrycks inte tydligt. Man lämnar underförstått det man tycker är självklart eller kanske vill dölja. Detta är helt legitimt om det som utelämnas verkligen är självklart och skulle underförstås även av läsaren. Men det är inte legitimt om det görs för att dölja förutsättningar som starkt skulle ifrågasättas av de flesta läsare.

För att göra en normativ bedömning måste man först alltså försöka ta fram de delar av ett brev som ingår i ett argument. Därefter får man försöka bedöma om det är korrekt och rimligt. Ofta finner man att argumenten är ofullständiga. Det fattas nödvändig information. Ett hjälpmedel är då att fråga vilken information som skulle krävas för att göra argumentet korrekt. Om de premisser eller antaganden som krävs är rimliga, är detta ett tecken på att de tagits för självklara, och därför inte tagits med. Om de däremot är orimliga, är det ett tecken antiigen på ett dåligt eller ohederligt argument.

4. Presentation och analys av ett brev

För att läsaren själv skall kunna skaffa sig en uppfattning både om brev och den analys de utsatts för, återger jag nedan ett brev och analysen av detta. Ytterligare 7 brev återfinns i appendix. De åtta breven, som är ganska typiska, visar något av spridningen i materialet, t ex med avseende på textlängd (ca 130 innehåller mer än 250 ord, medan ca 30 är kortare, ofta vykort). Breven har aidentifierats och endast i de fall där de undertecknats med anonym pseudonym har denna medtagits.

4.1 Ett invandrarfientligt brev

"Hörde i Radions Pi om invandrare i Sverige. Jag förstår så väl dom svenskar som får hat till utlänningar, själv har jag inget hat till någon. Men detta gnyande och tjat i Massmedia om utlänningar och deras önskemål och kultur står en upp i halsen. Det finns inget land i världen som öser ut en massa pengar för dom ska sitta på skolbänkar när dom kommer till andra länder som svenskarna gör och deras kultur är det att sälja knark och själa, det kallar jag inte för kultur, fördärva våra ungdomar med knark det är ju så ruskigt, sedan ska våra ungdomar kämpa med arbetena med dessa utlänningar. Och inte ska vi skattebetalare försörja dessa som går och drar här på gatorna. Låt dom politiker som drar hit dom och invandrarverket med deras feta löner betala till utlänningar, drar dom hit dom, för dom väl försörja dom, dom lågavlönade svenskarna kan ju knappt klara sig själva, men ändå ska dom vara med att försörja dessa som mest går här i Sverige på bidrag. Låt svenska folket rösta om dom vill ha dom här eller inte. Och låt svenskarna värna om sin kultur och sina barn så dom får lära sig svensk kultur och blanda inte ihop en massa människor av olika raser och kulturer. Som tack för detta får vi svenskar höra att vi är dumma och det förstår jag mer än väl för visa oss Svenskar var i världen vi kan resa och få sådana bidrag. En som har tröttnat på allt i Sverige Skatter och bidrag."

4.2 Analys

Brevet inleds med att skribenten talar om att han inte själv hatar utlänningar men att han förstår dem som gör det. (Pronometen han används av bekvämlighetsskäl. Brevet ger ingen möjlighet att säkert identifiera könet på skribenten.) Han kan på detta sätt rapportera grunderna för andras hat, utan själv vara en som hatar, vilket ökar hans trovärdighet.

Den första anledningen att hata utlänningarna ges av gnyendet och tjetet om deras kultur och önskemål i massmedia. Detta står en upp i halsen. I själva verket görs här underförstått tre påståenden:

- (1) Massmedia sänder mycket om utlänningar, deras kultur och önskemål
- (2) Dessa program karakteriseras av gnyende och tjat
- (3) Programmen står en upp i halsen

De två första påståenden förutsättes vilket gör dem svåra att ta ställning till. Bara det tredje påstås verkligen. Men det gäller en känslomässig reaktion -Att stå en upp i halsen

som har en oklar relation till hat. Vi får heller inte veta klart vem som uppvisar denna reaktion - ordet en tillåter skribenten att på vagt sätt glida mellan sig själv och en större mängd människor. Vidare identifierar skribenten underförstått de personer som påstås förekomma i massmedieprogrammen med dem som har ansvar för programmets utformning. Denna identifikation är i det här analyserade brevet mycket obestämd, men utvecklas i andra brev till en ofta vag konspirationsteori om hur invandrarna på hemliga sätt styr massmedia. Skribenterna verkar på så sätt, bl a kanske av en önskan efter ökad stringens, att drivas till mer precisa, om än mer osannolika föreställningar

Nästa anledningen till hat är att Sverige som enda land i världen öser ut pengar för att utlänningarna skall kunna sitta på skolbänken. Återigen en vag identifikation av utlänningarna som får pengarna med dem som ger dem pengarna. Detta samband utvecklas också i vissa brev till en konspirationsteori om hur utlänningar på dolda vägar styr staten och ämbetsverken.

När det gäller det påstående som görs här, är ordet ösa viktigt. Det ger bilden av oerhörda mängder och stort slöseri. Det är känslomässigt effektivt men sakligt svårbestämt. Det gör det också svårt att bemöta argumentet, genom att t ex tala om att de flesta invandrarländer i viss utsträckning ordnar invandrarutbildning.

Argumentet säger också att det rapporterade tillståndet är unikt. Inget annat land för samma politik. Detta implicerar, i förening med doktrinen, att det de flesta gör är rätt, och den negativa klangen hos ordet ösa, att det som sker i Sverige är fel. I många brev blir därför nästa steg att försöka förklara varför detta får ske i Sverige.

Den aktuelle skribenten gör emellertid inte detta utan går över till en tredje anledning till hat. Med en retorisk fråga, som gör påståendena svåra att bemöta, lyckas han påstå att utlänningarna säljer knark, stjälar och fördärvar våra ungdomar med knark. Han insinuerar att detta är invandrarnas kultur och lyckas därmed associera massmediernas utbud av invandrar-kultur med något negativt. Associationen hålles emellertid på en vag nivå, eftersom den, om den gavs ökad precision, skulle innebära att massmedierna öppet och ärligt belyste utlänningarnas stölder och knarkförsäljning. Detta är emellertid troligen raka motsatsen till den åsikt skribenten vill ge uttryck för.

Han fortsätter sedan med arbetslöshetsproblemet som inte ges sin vanligaste form "utlänningarna knycker svenska arbetares jobb", utan tillspetsas genom att förknippas med den påstådda knarkförsäljningen. Efter att de svenska ungdomarna blivit fördärvade av utlänningarnas knark blir det lätt för utlänningarna att knycka deras arbeten.

Men alla utlänningar lyckas tydligen inte lura till sig arbeten för i nästa argument heter det: ska vi skattebetalare försörja dessa som går och drar här på gatorna Här för skribenten in det kanske mest stereotypa argumentet förskatteverulanter. Våra skattepengar går till dagdrivare på gatorna. Argumentet är en sorts allmän stereotyp, som oftast använts av svenska motståndare till höga skatter, men då oftast om andra svenskar som mottar socialhjälp. Den aktuelle skribenten tar detta ganska välkända tema och ger det en delvis ny innebörd genom att identifiera socialhjälpsmottagarna och dagdrivarna med utlänningarna.

Efter att ha utmålats hur dålig situationen är, följer nu förslag till åtgärder från brevskrivaren. Först kommer ett förslag i en sorts populistisk anda. Politiker och invandrarverk skall försörja utlänningarna. Argumentet har ungefär följande innebörd:

- Premisser
- (1) Vissa politiker och invandrarverket drar hit utlänningarna
  - (2) Dessa politiker och invandrarverket har feta löner
  - (3) Lågavlönade svenskar kan knappt klara sig själva
  - (4) Utlänningarna begär pengar (Denna premiss framgår underförstått.)

Slutsats (1) Om politikerna och invandrarverket drar hit utlänningarna skall dom försörja dem

Slutsats (2) De aktuella politikerna och invandrarverket skall försörja utlänningarna

Vi kan nu utsätta detta argument för en normativ prövning. Vi ser då att slutsats 2 faktiskt med logisk nödvändighet följer ur premiss 1 och slutsats 1. Detta gäller emellertid inte slutsats 1. Vi kan då använda den metod som diskuterades ovan och försöka se vilken information som skulle krävas för att slutsats 1 logiskt skall följa ur premisserna. Kanske kan man anta något i stil med premiss 5 nedan.

Premiss (5) Om någon person eller myndighet drar in utlänningar till Sverige och personen eller myndigheten har tillräckliga medel, och ingen annan har det, och utlänningen behöver pengar så skall personen eller myndigheten i fråga försörja utlänningen.

Som vi ser är premiss 5 ganska rimlig, även om den är lite krånglig med alla bivillkor. Den ger tillsammans med de övriga premisserna 1-4 nästan slutsats 1. Det återstår nämligen en skillnad mellan att begära och att behöva pengar. För skribenten är det troligen klart att utlänningar begär pengar, men inte lika klart att de behöver dem, med tanke på inkomster från knark etc. A andra sidan blir inte premiss 5 lika rimlig om ordet *behöver* byts ut mot *begär*.

Argumentet kan naturligtvis förbättras om man skiljer mellan de utlänningar som verkligen behöver pengar och de som enbart begär pengar. Men en sådan precisering skulle leda till en nyansering, som vore svår att förena med den obestämda sakliga nivå och emotionella ton som för övrigt kännetecknar brevet.

Ett annat sätt att få argumentet att gå ihop är att göra premiss 5 mer orimlig genom att byta ut *behöver* mot *begär*. Men detta vore troligen att göra skribenten orättvisa med tanke på hans ovilja mot skatter.

Vi får heller inte glömma att det faktum att vi nästan lyckats göra argumentet logiskt korrekt inte på något sätt innebär att vi gjort det rimligt. Även om premiss 5 är rimlig är kanske inte de andra premisserna det. Först om dessa också är rimliga, kan hela argumentet sägas vara rimligt. Den metod vi använt hjälper oss bara att ta ställning till om den information som utelämnats är rimlig.

Om vi återvänder till brevet är nästa åtgärdsförslag eller kanske snarare krav, att begära folkomröstning. Utlänningarna är införda över huvudet på fattiga svenska skattebetalare, som dignar under bördorna att betala för utlänningarna. I en folkomröstning skulle folket saga politikerna och invandrarverket sin verkliga mening. Retoriskt underförstått är att meningen skulle vara negativ.

Skribenten fortsätter sedan med att kräva att svenskarna skall få värna om sin kultur och sina barn. Ordet *värna* istället för t ex *upprätthålla* ger en bild av hot och försvar mot hotet. Svenska barn måste få lära sig svensk kultur så att de kan stå emot den utländska anstormningen.

Detta ger så anledning till ett krav med rasistisk efterklang. *Blanda inte ihop en massa människor av olika raser och kulturer.*

Brevet avslutas på ett sätt som väl ansluter till svensk kultur. Om man fått en fördel bör man tacka. Utlänningarna får bo i Sverige gratis på svenskarnas bekostnad och blandas huller om buller. De bör vara tacksamma. Men inte ens det kostar de på sig. De är otacksamma. De säger att svenskarna är dumma.

Men istället för att bli upprörd över denna brist på dygd, kan nu skribenten visa sin objektivitet genom att deklarerera sin förståelse för denna reaktion. Reaktionen visar nämligen på något som för skribenten förefaller vara sant - att svenskarna är dumma. Varför skulle de annars låta utlänningarna husera hur de vill i Sverige. Genom att lägga anklagelsen om dumhet i utlänningarnas mun slipper skribenten själv stå för den, men han kan visasin objektivitet, genom att uttrycka sin förståelse för den, samtidigt som han fördömer utlänningarnas otacksamhet.

Signaturen på brevet är på sätt och vis lite märklig eftersom den igen låter skattekverulanstemat få överhand över utlänningshatet. Skribenten säger sig ha tröttnat på allt I Sverige skatter och bidrag Detta är knappast helt förenligt med viljan att värna om svensk kultur.

5.. Brevens sammanhang

5.1 Faktorer i sammanhanget

Efter att ha tagit del av brevet och analysen ovan, frågar man sig kanske under vilka omständigheter ett brev av denna typ kommer till. Om vi skall få en bättre förståelse av de argument som finns i breven, är det viktigt att även fundera över det sammanhang de producerats i.

Sammanhanget påverkar både innehåll och yttre form hos alla typer av språkliga uttryck. Om man vill framföra ett argument, på tu eller treman hand, i ett informellt samtal, gör man det på helt andra villkor, än om man skulle framföra samma argument i föreläsningsform eller på ett formellt sammanträde.

Några faktorer som i de flesta sammanhang verkar spela en stor roll är följande. Se även Allwood (1982).

1. Funktion och syfte A. Finns det någon övergripande funktion eller ett övergripande syfte för kommunikationen, t ex är det en föreläsning, förhandling eller ett sammanträde?
B. Har talarna eller skribenterna egna syften, t ex att vinna sympati, övertyga, övertala eller rent av att beskriva något på ett så sant sätt som möjligt.
2. Deltagare och roller En annan sak som är viktig är vem som deltar i kommunikationen och vilka roller de har. Man säger eller skriver på olika sätt beroende på om man riktar sig till sina barn, sin fru eller sin chef.
3. Yttre omständigheter Tidpunkt, plats, temperatur, akustiska förhållanden och möblering är andra faktorer som också påverkar både form och innehåll.
4. Kommunikationsmedium: En ytterligare faktor är valet av:
A. primärt kommunikationsmedium, d v s sker kommunikationen med tal eller kroppsrörelser och
B. sekundärt kommunikationsmedium, d v s hur överförs det primära mediet t ex direkt, med skrift, via radio, TV eller video
5. Fysiologiskt och psykologiskt tillstånd Slutligen påverkar naturligtvis de kommunicerandes fysiologiska och psykologiska tillstånd vid kommunikations-tillfället både form och innehåll hos deras budskap.

Låt oss nu tänka efter på vilket sätt faktorer av de nämnda typerna kan ha påverkat de insända breven. Detta är naturligtvis inte lätt eftersom vi inte känner till de konkreta omständigheter under vilka de 165 breven skrivits. Med hjälp av sunt förnuft och vissa iakttagelser beträffande brevens innehåll, kan man emellertid komma fram till en del allmänna observationer.

5.2 Kommunikationsmedium

En relativt grundläggande faktor i det aktuella fallet är att vi har att göra med skriftlig kommunikation. Skrift har, trots att det är ett sekundärt medium för tal, ofta helt andra möjligheter och begränsningar än tal. Se Linell (1982) och Teleman (1983).

T ex har man ofta mer tid att tänka på hur man skall uttrycka sig vilket leder till att man har en chans att formulera fullständiga tankar på ett annat sätt än i tal. Man kan också ändra sig och skriva om, om man skulle vilja det.

En ytterligare skillnad i jämförelse med talspråk, är att man inte har någon möjlighet till en kontinuerlig anpassning till den man skriver till, utan måste fundera ut alla reaktioner och omständigheter i förväg. I talspråk kan man genom att se den andre och höra hans tonfall, märka hur han reagerar och direkt anpassa sig till detta.

5.3 Funktion och syfte

För det andra, kan vi peka på de syften och funktioner breven kan tänkas ha. Generellt kan skriftlig kommunikation ha många olika funktioner eller syften. I den vetenskapliga artikeln försöker man t ex tänka ut allting i förväg, så att läsaren inte skall komma på någon invändning mot innehållet. Följden blir att skribenten i en sådan artikel kan förväntas ha lagt ner mer möda på argumentationen, än som skulle vara fallet i en annan typ av skrift. I vissa typer av skönlitteratur, å andra sidan, är kanske argumentationen inte så viktig, utan man vill snarare förnöja läsaren, få honom att gripas av innehållet och följa med.

I både dessa former är både ämnet och läsaren av intresse för skribenten. Tyngdpunkterna är dock lite olika, så att den vetenskapliga texten tenderar att vara mera inriktad på ämne och sak, och den skönlitterära mera på läsaren och dennes reaktioner.

Det finns också former av skriftspråk där varken läsare eller ämne kommer i förgrunden. Intresset förskjuts snarare mot skribenten själv och hans attityder och känslor. Vissa typer av centrallyrik kan ha denna karaktär, men också brev till goda vänner. På samma sätt kan det förhålla sig om man skriver dagbok utan någon större bitanke om att få läsare. Man kan skriva utan punkt och komma och tankarna kan lämnas lika underförstådda som i vissa informella samtal.

Frågan är nu vilken sorts skriftspråk vi har att göra med i brevreaktioner på ett radioprogram. Eftersom vi här kommer in på de individuella skribenternas syften kan inget helt klart svar ges. Bland skribenterna finns människor som tänker efter och formulerar relativt självständiga argument och det finns andra som skriver i den stil, vi skulle förknippa med en personlig dagbok eller ett brev till en god vän. Men man kan säga att i majoriteten av breven är texten relativt ostrukturerad och bär spår av känslomässigt engagemang. Man får intrycket, att det varit viktigare att ge uttryck för en känsla eller en attityd än att producera ett logiskt strukturerat argument.

För att komma vidare i frågan om skribenternas syften kan vi spekulera över vad de kan tänkas vilja uppnå med sitt brev. Varför gör man sig besväret att skriva ner sina reaktioner inför ett radioprogram, lägga dem i ett kuvert, sätta på ett frimärke och skicka in dem till Sveriges radio? Ett troligt motiv skulle kunna vara att man tror att någon på radion kommer att läsa dem och påverkas. Den påverkan, det i första hand är tal om, är helt enkelt att försöka få till stånd fler radioprogram av samma slag. Detta sägs också i klartext i många brev. I vissa fall kan man se att skribenten varit ute efter mer och eventuellt hoppats få sitt brev uppläst i radio. Även detta sägs i något fall i klartext.

I dessa senare fall får breven då också en mer omsorgsfull utformning, än om syftet bara är att försöka få mer program av liknande typ.

5.4 Deltagare och roller

Vad har vi då för deltagare och roller i samband med breven? I första hand har vi skribenten och hans eller hennes tänkte läsare - troligen någon sorts tjänsteman i relativt ansvarig ställning på Sveriges radio. I andra hand, finns för åtminstone vissa brev, Sveriges radiolyssnare som genom radion ska få åhöra innehållet i brevet.

Som redan nämnts är det troligt, att i de fall skribenten tänkt sig även radiolyssnarna som publik, mer möda kommer att läggas ner på argumentationen i brevet, än om bara en enskild tjänsteman tänkes bli läsare.

En annan sak som spelar roll är om skribenten är anonym eller inte. 33 av breven är anonyma och 10 har undertecknats med enbart förnamn. Om skribenten är anonym har han eller hon egentligen inget ansvar för sina åsikter. Man kan använda svordomar och ösa ur sig okvädingsord utan att kunna ställas till svars. Brevet kan fungera som en möjlighet till känslomässig utladdning.

Om man inte är anonym kan det skrivna föras tillbaka till den som skrivit det och man kan ställas till svars för sina åsikter vilket bör medföra en större försiktighet i argumenteringen.

Nu kan man emellertid säga att redan det faktum att breven utgör en reaktion på ett radioprogram är att visst anonymitetsskydd. Sådana reaktioner brukar normalt inte offentliggöras någonstans. Slutsatsen blir att de flesta skribenter antingen de är anonyma eller inte, troligen inte förväntat sig att offentligt få stå till svars för sina åsikter, såvida de inte själva speciellt bett om detta.

5.5 Yttre omständigheter

Den enda yttre omständighet som det går att säga något generellt om är tidpunkten. Breven har författats efter radioprogrammet. Många av dem tycks dessutom ha författats i relativt omedelbar anslutning till radioprogrammet.

Vad som tyder på detta är att de ofta tagit över fraser och tankegångar som fanns i programmet. Programmet har inte varit mer avlägset än att man fortfarande kunnat komma ihåg inte bara vad som sades utan också hur det sades.

5.6 Fysiologiskt och psykologiskt tillstånd

Innehållet i breven indikerar att en överväldigande majoritet av brevskrivarna är äldre lågutbildade människor. Man kan med hjälp av underskrifter och innehåll, med ganska stor säkerhet, bestämma 65 som kvinnor och 45 som män. De övriga 55 är mycket svårbestämbara vad beträffar kön.

Många av breven vittnar som redan påpekats om ett starkt känslomässigt engagemang hos skribenterna. Det är relativt gott om okvädingsord och känslomättade ord och fraser. Ofta är texten utan större saklig koherens. I allsammantaget tyder detta på spontanitet och känslomässighet.

Många skribenter använder ord som *hot*, *fuktan* och *rädsla* för att karakterisera sitt känsloläge. De tycks känna sig otrygga och hotade. Om man är gammal, handikappad eller arbetslös kan det naturligtvis finnas många anledningar att känna sig otrygg. I invandrarna, som innebär något nytt, främmande och därför kanske också skrämmande, har man emellertid fått en

påtaglig grupp att kanalisera sin känsla av otrygghet mot. Detta gäller vare sig invandrarna från början var orsaken till känslan av hot, eller ej.

5.7 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man om omständigheterna kring breven säga att vi har att göra med 165 brev som i majoriteten av fall insänts till Sveriges radio, som en opinionsyttring för att få mer invandrarfientliga program. De har författats av skribenter som i de flesta fall inte räknat med att försvara sina åsikter. Dessutom är ca 40 brev anonyma eller praktiskt taget anonyma.

Breven innehåller ofta fraser och tankegångar från programmet och har därför troligen skrivits i relativt omedelbar anslutning till programmet. Vidare tyder mycket på att de skrivits med ett känslomässigt engagemang.

6. Argumentens retoriska stil

Innan jag redovisar de olika argument som förekommer i breven, vill jag emellertid lite utförligare diskutera några drag i den stil varmed argumenten framförs, som tycks vara gemensamma för de flesta av breven. Jämför gärna med breven i appendix och det ovan analyserade brevet.

6.1 Känslomässig laddning

Som redan nämnts är många av breven starkt känslomässigt laddade. Sakligt visar de vissa brister (se nedan) men känslomässigt håller de ofta en konstant inriktning. Känslengagemanget framträder genom känslofyllda uttryck som: *vi älskar bara vårt land vårt enda brott är att vi är svenska känna ångest hot rädsla vi måste väcka folket innan det är för sent en explosion hotar äckliga förbrytare*. Dessutom förekommer kraftuttryck och okvädingsord. Ofta finns imperativer och olika typer av uppmaningar. Syntaxen bryter mot regler för formellt skriftspråk. Punkt och komma fattas. Meningsfragment i självständig ställning är vanligt.

6.2 Saklig inkoherens

Parallellt med vad vi kanske skulle kunna kalla en emotionell koherens finns en saklig inkoherens. Argumenten presenteras kraftfullt känslomässigt sett men har en obestämd och orimlig karaktär sakligt sett. Ofta använder man delargument i olika delar av brevet, som, om de sammanfördes, skulle vara motstridande rent sakligt.

Det förefaller troligt att skribenterna för det mesta är omedvetna om både inkonsekvenser och saklig vaghet och felaktighet. Om argumenten i breven preciserades, skulle ju skribenterna i många fall tvingas till nyansering både

sakligt och emotionellt, vilket skulle vara svårt att förena med den emotionella ton de anslår.

En möjlighet är naturligtvis den motsatta - att en precisering leder till en mer extremistisk åskådning t ex någon form av konspirationsteori. Man lämnar vagheten men tvingas till ganska verklighetsfrämmande antaganden för att få en sakligt koherent världsbild. Detta är också en tendens som uppvisas i de mer välutvecklade breven. Men det vanliga är att man håller sig på ett obestämt plan med vissa sakliga felaktigheter samtidigt som man tar stark känslomässig ställning, utan att för den skull behöva inlåta sig på mer svårutredda och svårberättigade argument.

6.3 Stereotypa fraser och ordspråk

Ett drag som förekommer i nästan alla brev är en användning av stereotypa fraser som: *ett ord i rättan tid, inte en dag för tidigt vi har inte fått något gratis i hela vårt liv, våra skattepengar går till dagdrivare, die dummen Schweden och sluta dalta med invandrare.*

Mycket populära är traditionella ordspråk och lärosatser som: *Man skall ta seden dit man kommer En var sin egen lyckas smed Man skall inte sko sig på andras bekostnad bra karl reder sig själv, tacksamhet är en dygd.* Om man lyckas berättiga de teser man framför med ett ordspråk eller en lärosats av denna typ, tycks de flesta skribenter anse att de givit ett stöd för sina argument vars giltighet man inte vidare behöver berättiga. Ordspråken, lärosatserna och vissa andra stereotypa fraser tycks få samma status, som den, som brukar tilldelas axiom i en logisk eller matematisk framställning. Ur normativ synpunkt är det naturligtvis lätt att visa att de inte på något sätt fyller de krav man brukar ställa på sådana axiom. Men detta tycks inte förhindra skribenterna att ge dem en sådan funktion. Se även Hirsch (1983) och Johannesson (1983).

6.4 Stereotypa metaforer

Vid sidan om ordspråk och lärosatser använder skribenterna också stereotypa bilder och modeller för att strukturera sina tankar. Vanligen är dessa av metaforiskt slag. Man talar t ex ofta om att politikerna eller ibland hela svenska folket sover. Fångad av denna metafor går man sedan vidare och talar om åtgärder för att väcka politiker eller folk. Det förekommer att radioprogrammet omtalas som en väckarklocka.

En metafor som tydligen varit tilltalande för många skribenter är bilden av Sverige som ett gökbo. Tanken är här att invandrarna liksom gökungar krupit in i det svenska boet, matats av svenska föräldrar och sedan slängt ut de svenska ungarna. Denna metafor är populär särskilt i samband med henispråksundervisning, stöd till invandrarkultur och arbetslöshetsfrågor.

En otrevligare variant av gökmetaforen är parasitmetaforen som kan ge upphov till klart rasistiska resonemang. Den innehåller fröet till ett berättigande av mycket otrevliga handlingar mot invandrarna. En parasit bör man ju göra sig av med. Det är

signifikant att denna metafor var en av de mest flitigt använda i den nazistiska propagandan mot judarna.

En annan metafor som också används i brev med rasistiska inslag är tanken att Sverige börjar bli en soptipp, där enligt breven hela världens avskräde nu samlas. Metaforen utvecklas emellertid sällan. Kanske därför att detta skulle kunna få negativa konsekvenser för den bild skribenten vill ge av Sverige.

För att ge uttryck för en känsla av maktlöshet använder en del skribenter en översvämningsmetafor. Invandrarna är som en flodvåg som vi måste bygga fördämningar och vallar mot, innan vi drunknar.

En metafor som uttrycker en liknande känsla av massverkan är gräshoppemetaforen. Man säger att invandrarna förökar sig som gräshoppor och förbinder detta med ett framtida försvinnande av svenska kultur.

6.5 Personliga vittnesbörd

Ett femte drag i brevens retoriska stil är de personliga vittnesbörderna. Man skriver ofta *jag har själv sett*, jag har en god vän som berättat för mig eller *jag hörde en gång en invandrare som sa*. Vittnesbörderna förenas för det mesta också med en antydning om att det man observerat är hemligt, och att det finns krafter som försöker hålla vad som observerats dolt. Dessa båda antydningar tycks för skribenterna förstärka intrycket av att vad de rapporterar är essentiell verklighet.

Sammanfattningsvis skulle man kunna säga att de flesta av breven är skrivna i en stil som man kanske skulle kunna kalla populistisk vardagsargumentation. Stilen karakteriseras av känslöengagemang, en viss saklig orimlighet och inkohärens, förlitande på stereotypa fraser, ordspråk och metaforer samt stor vikt vid personliga vittnesbörd.

Det är alltså en stil som ligger relativt långt ifrån den man brukar rekommendera för sakliga framställningar. Hur långt ifrån saklighet de ligger framgår emellertid tydligare om man undersöker de argument som förekommer i breven med hjälp av de kriterier som brukar anses vara viktiga i klassisk argumentationsanalys.

7. Några typiska invandrarfientliga argument

7.1 Teman

Som vi sett kan analysen av ett enda brev bli ganska omständlig. Den form av redovisning av argumentationen i breven, jag valt, är därför att samla argument som liknar varandra i teman. På så sätt att många argument är relevanta för flera teman har det inte gått att skilja de olika temana fullständigt ifrån varandra och vissa argument kan därför förekomma inom flera teman.

Att på detta sätt tematiskt strukturera brevens innehåll innebär att de individuella skribenternas argumentation går förlorad, men att man får en översikt över vilka argument som generellt sett förekommer. Man kan säga att resultatet blir en redovisning av variationspotentialen i brevens argument men inte av de individuella argumenten. Se Marton (1981) och Larsson (1982) för diskussioner av denna typ av analys. Inte heller är det uppenbart att analysen gett oss en ideologi som i sin helhet omfattas av någon brevskrivare. Vad vi har är den potentiella ideologi som bildas när brevens argument ordnas i ett gemensamt mönster.

Inom varje tema presenteras först för temat relevanta utgångspunkter, som de är angivna i breven. Därefter redovisas de slutsatser och argument brevskrivarna ansett utgångspunkterna stöda. Slutligen ges en normativ bedömning av argumentationen. Denna normativa bedömning har gjorts relativt omfattande för att på så sätt kunna tjäna som ett stöd åt alla dem som vill hjälpa till att bekämpa fördomsfull och osaklig argumentation mot invandrare.

7.2 Invandrare och massmedia

Tema 1

Utgångspunkter Invandrare får mycket tid i massmedia. Denna tid använder de i stor utsträckning till att "gnälla och spy galla" över Sverige. Detta har de ingen anledning till eftersom de blivit mycket väl bemötta.

Slutsatser och argument Det råder massmediediktatur. Bara en diktatur kan förklara att svenskarna går med på att lyssna till dessa otacksamma osanningar om sig själva. Diktaturen utövas genom att invandrarna på något sätt antingen direkt kontrollerar massmedia eller på något sätt kontrollerar de politiker som kontrollerar massmedia. Ett alternativ är att journalisterna är galna.

Kommentar Slutsatsen om massmediediktatur följer inte logiskt ur utgångspunkterna. För att den skall bli nödvändig måste man lägga till en premis i stil med: Om *massmedia innehåller gnäll gällande Sverige måste det råda massmediediktatur*. Premissen är orimlig eftersom viljan att släppa fram kritik snarast är ett tecken på motsatsen till massmediediktatur.

Nästa ännu mera konspiratoriskt inspirerade slutsatser är att invandrarna på något dolt sätt kontrollerar massmedia. Denna fordrar också ett tilläggsantagande t ex att *om en grupp får gnälla över Sverige i massmedia har denna grupp diktatorisk kontroll över massmedia*. Även detta antagande är orimligt i ett samhälle där stor frihet råder för olika grupper att framföra sina åsikter.

En tredje underlighet i argumentet är att det hävdas att svenskarnas villighet att lyssna på gnäll över Sverige förklaras av invandrarnas påstådda massmediediktatur. Detta förutsätter att diktatorisk kontroll över massmedia skulle göra någon villig att ta del av dem. Det är troligen vad man önskar i många länder som verkligen har massmediediktatur. Men det är knappast sant.

En alternativ slutsats är, att journalisterna är galna, vilket förutsätter att endast en galen journalist låter svenskarna höra invandrare gnälla över Sverige. Åter en orimlig

premiss. Alla utgångspunkterna för temat är i själva verket tveksamma eller orimliga. Det är mycket tveksamt om invandrarna verkligen får en oproportionerligt stor andel av massmedias utbud. Det är inte bara tveksamt utan osant att denna tid används till att gnälla över Sverige. Det är också osant att invandrarna alltid blivit vänligt bemötta i Sverige.

7.3 Invandrarna, skatter och sociala förmåner   Tema 2

Utgångspunkter: Det kommer mycket invandrare till Sverige. De flesta invandrare slår dank och lever på någon sorts bidrag. Svenskarna dignar under det höga skattetrycket. Sverige tar höga lån i utlandet. Invandrarna gnäller över hur de är behandlade i Sverige.

Evidens Rapporter om egna eller bekantas observationer av utlänningar som driver på gatan. Rapporter byggda på intryck från massmedia. Känslomässiga appeller till sunt förnuft.

Slutsatser och argument

1. Det finns inget annat land som ger invandrare sådana förmåner. Detta förklarar också varför så många kommer hit.
2. Invandrarna ökar skattebördorna för fattiga svenska skattebetalare som knappt kan klara sig. Invandrarna har tvingat Sverige att ta höga utlandslån för att betala deras socialhjälp.
3. Invandrarna lurar oss ekonomiskt. De följer inte *ordspråket* *Man skall inte sköta sig på andras bekostnad*
Envar sin egen lyckas smed eller *tacksamhet är en* Invandrarna är *omoraliska*.
4. Svenskarna blir lurade för att de är snälla och lättlurade. Man citerar tyska "Die dummen Schweden". Vi är så dumma att utlänningarna skrattar åt oss.
5. Svenskarna blir lurade därför att deras politiker och ämbetsmän sover och inte märker vad som sker.
6. Vissa av de svenska politikerna och ämbetsmännen kontrolleras av invandrarna. De är antingen uppköpta av internationella gangstersyndikat, multinationella företag eller den världskommunistiska rörelsen.

Kommentar Om vi börjar med utgångspunkterna så är nästan alla felaktiga eller diskutabla. Kommer det till exempel mycket invandrare till Sverige? Mer än hälften kommer ifrån andra nordiska länder som har en kultur som liknar svensk. De kan dessutom genom den fria nordiska arbetsmarknaden när som helst återvända till sina ursprungsländer. De övriga invandrarna är ca 200 000 till antalet. Om detta kan betraktas som en stor grupp, sett i ett internationellt invandringsperspektiv, är tveksamt.

De andra utgångspunkterna är, med undantag av påståendet att Sverige lånar pengar i utlandet, ännu mer diskutabla och eftersom premisserna är diskutabla, kan vi från början säga att argumentens faktiska rimlighet måste bli låg.

Vad beträffar slutsatserna följer ingen av dem logiskt. Förutom de ganska orimliga utgångspunkter som redan diskuterats krävs ytterligare underförstådda premisser för att få ihop argumenten.

Om det t ex skall följa logiskt att invandrare kommer hit för att få förmåner, måste man för det första visa att invandrare verkligen får förmåner i Sverige eller åtminstone att de tror att de skall få det. För det andra måste man visa att man flyttar till ett ställe där man får förmåner. Det sista låter bestickande men förutsätter troligen att de platser som jämförs är ungefär likadana, utom med avseende på de tänkta förmånerna. Är inte detta fallet, är det troligare att invandringen bör ses som en flyttning ifrån något som är dåligt (ur t ex ekonomisk eller politisk synpunkt), till något okänt som kanske är bättre.

Slutsatserna I 2. beror på om saldot beträffande Sveriges utgifter och inkomster för invandrare är negativt. De angivna utgångspunkterna ger ingen möjlighet att dra en slutsats om ett negativt saldo. Om vi tar hänsyn till andra tillgängliga data pekar dessa snarare på att saldot är positivt. Se t ex FEN rapporten Sverige, Minoriteterna och Framtiden.

Argumentationen och slutsatserna i 3. är av moralisk natur. Den första slutsatsen säger att invandrarna är omoraliska eftersom de lurar svenskarna ekonomiskt. För att detta skall vara sant, måste det vara fallet att invandrarna som grupp utför någon hemlig aktivitet som leder till negativa ekonomiska resultat för svenskar. Av resonemanget om ekonomiskt saldo ser vi att detta troligen inte är fallet. Det hävdas också att invandrare är omoraliska för att deras beteende inte överensstämmer med de citerade ordspråken. Utifrån utgångspunkterna och vissa tilläggsantaganden, som att man inte kan gnälla över något och samtidigt vara tacksam, eller att det är omoraliskt att inte arbeta för sin egen välfärd, är slutsatserna nästan berättigade. Men eftersom de ursprungliga utgångspunkterna är orimliga så är argumentet inte desto mindre orimligt.

Argumenten i 4. utgår från att svenskarna blir lurade och ger en förklaring till detta som bygger på tesen att om man är lättlurad och snäll blir man lurad. Denna tes är kanske inte helt orimlig. Däremot är det mera tveksamt om förutsättningarna för att den skall kunna tillämpas är uppfyllda. Är svenskarna snälla och lättlurade? Den evidens som ges för detta av den stereotypa frasen *die dummen Schweden* är av främst retoriskt och känslomässigt värde.

I 5. ges en annan förklaring till det påstådda faktum att 'svenskarna blir lurade'. Svenskarnas politiker och ämbetsmän sover. Detta argument bygger på den I och för sig rimliga tanken att *om man märker att man blir lurad så sätter man stopp för de som lurar en.* Enligt den logiska slutsatstyp som kallas modus tollens kan man då dra slutsatsen att *om man inte satt stopp så har man inte märkt att man blir lurad* M a o man sover. Detta är rent logiskt korrekt. Men argumentet fallerar ändå därför att det bygger på det tveksamma påståendet att invandrarna lurar svenskarna.

I 6. kominer vi så slutligen fram till de konspirationsteoretiska slutsatserna. Denna typ av slutsatser drivs ofta fram genom att man uppförstorar invandringens roll. Det blir då alltmer orimligt att tro att svenska politiker och ämbetsmän inte märkt vad som skett. Om de märkt vad som skett och detta ändå får fortskrida, måste de vara kontrollerade. Vilka utlänningar de är kontrollerade av verkar bero på de övriga politiska åsikter man har. De högerinriktade skribenterna, som utgör majoriteten, tror mest på gangstersyndikat och kommunister. Medan de vänsterinriktade tror på multinationella företag, och i viss mån, även de, på gangstersyndikat.

Argumenten är knappast hållbara ur vare sig logisk eller faktisk synvinkel. Av att man inte märker att man blir lurad i massiv skala, följer inte att man är kontrollerad. En fullt tillräcklig förklaring är att man inte märker. En annan möjlighet är att man märker men att man företar inga eller inkompetenta åtgärder eller att politikerna märker men vill ha det som det är. Möjligheterna är många. Rent faktiskt är det uppenbart att förutom de svårigheter vi redan diskuterat, det nu också krävs, att på något sätt berättiga de mera omfattande antaganden, som krävs för att upprätthålla en konspirationsteori.

7.4 Invandrarna, kultur och språk   **Tema 3**

Utgångspunkter: Invandrarna vill inte lära sig svenska eller svensk kultur. Sverige stöder dem i denna strävan genom t ex hemspråksreformen.

Slutsatser och argument

1. Invandrarna är otacksamma och omoraliska. De följer inte ordspråket *Man skall ta seden dit man kommer*.
2. Behandlingen av invandrarna är orättvis. Svenskar får ingen motsvarande behandling när de emigrerar t ex till USA. Invandrarna får hålla på sin kultur. Varför får inte vi hålla på vår? Varför får inte vi svenskar älska vår kultur lika mycket som invandrarna får älska sin?
3. Svenskarna är dumma. De strävar efter sin egen undergång. Utlänningarna skrattar åt oss.
4. De svenska politikerna sover eller är kontrollerade av utlänningar (samma som i tema 2).

Kommentar En del av argumenten i tema 3 är nya, andra har vi redan diskuterat. Om vi börjar med utgångspunkterna, så är den första av dessa sann, för vissa invandrare eller grupper av invandrare. Men för många, troligen majoriteten, är den falsk. Den andra utgångspunkten är mer tveksam eftersom det faktum att invandrarbarn får undervisning i deras föräldrars språk, knappast innebär att de inte lär sig svenska. Det finns många två- och flerspråkiga barn i Sverige idag. Dessutom stöder Sverige svenskundervisning t ex på betald arbetstid, vilket talar för motsatsen till argumenten i tema 3.

Om vi ser till argument och slutsatser, möter vi igen argumentet om otacksamhet, men nu i en ny variant. Man är otacksam om man inte anpassar sig till de seder och bruk som råder där man råkar hamna. Avvikelse och otacksamhet identifieras alltså. Förutom att argumentet inte verkar vara hållbart rent begreppsligt, har det otrevliga etiska implikationer som kan härledas ifrån principen att en majoritetsgrupp skulle ha rätt att betrakta avvikelse från sin kultur och sitt språk som otacksamhet.

I det andra argumentet framförs tesen att det är orättvist att invandrarna får stöd för att upprätthålla sitt språk och sin kultur. Tesen berättigas först genom analogi med svenskarnas situation i USA. *Om svenskarna I USA inte fick stöd för sin kultur-sa ska*

invandrarna i Sverige inte få stöd för sin. Det första som krävs här, är att berättiga påståendet om svenskarna i USA. Detta är inte så lätt eftersom det t ex är problematiskt att utreda vad som menas med stöd I två relativt olika politiska sammanhang.

Men det centrala i resonemanget är analogin. I den ryms två etiska huvudidéer: *Alla skall behandlas lika* och doktrinen om *öga för öga tand för tand*. Dessutom finns den centrala tanken bakom en analogi; att om två situationer liknar varandra i vissa avseenden, bör de likna varandra helt. Ingen av dessa tankar är okontroversiella.

Det är knappast önskvärt att alla skall behandlas lika oavsett omständigheter - oavsett t ex behov och resurser. Inte heller är vedergällningsmaximen odiskutabel, särskilt inte när de personer som skall utsättas för vedergällning, inte har något överhuvudtaget att göra med dem som "begick det ursprungliga brottet".

Situationernas bristande likhet är också problemet med att tillämpa analogiresonemanget. De två situationerna är knappast så lika att en analogi med etiska konsekvenser är möjlig.

Det andra förekommande argumentet för orättvisetesen är också byggt på tanken att alla skall behandlas lika: invandrarna får hålla på sin kultur varför får inte vi hålla på vår. Argumentet implicerar att svenskar inte får hålla på sin kultur. Denna implikation är så uppenbart falsk, att man förstår att skribenterna måste mena något annat. Vad detta skulle kunna vara, kan man förstå genom ytterligare en implikation, nämligen att om svenskarna verkligen hölle på sin kultur, så funnes det inga utlänningar i Sverige. Rättvisetanken används alltså för att på ett obestämt sätt föra fram krav av mycket extremistisk natur.

I 3.dras slutsatsen att svenskarna strävar efter sin undergång. Dessutom upprepas tanken att svenskar är dumma och att utlänningarna skrattar åt dem. Argumentet är oklart, men tycks ha följande form: Eftersom svenskarna inte håller på sin kultur (d v s hemspråksundervisning eller mera extremistiskt underlåter att köra ut invandrarna - se ovan), strävar de efter sin egen undergång. Argumentet är inte giltigt utan tilläggsantaganden bl a därför att avsaknad av aktivitet knappast kan identifieras med strävan efter en annan aktivitet. Dessutom är som vi redan sett utgångspunkterna för argumentet suspekta.

I 4• ges så en förklaring i samma obestämda konspiratoriska anda som vi redan diskuterat.

7.5 Invandrarna och arbetet Tema 4

Utgångspunkter:

1. Invandrarna är lata och lever på socialhjälp. De är ointresserade av arbete.
2. Invandrarna knycker jobb för svenska arbetare.

3. *Invandrarna jobbar* hårdare än svenskar t ex övertid och förstör därmed de förmåner som svenska fackföreningar tillkämpat sig.

Slutsatser och argument Slutsatser är inte lätta att dra eftersom utgångsobservationerna är motsägande. En för det mesta implicit men ibland explicit slutsats är att invandrarna ska kastas ut.

Kommentar Tema 4 har som utgångspunkter dels de påståenden om lättja och socialhjälp vi redan diskuterat. Dels finns nya påståenden som gäller arbetsmarknaden. Det hävdas för det första att invandrare knycker jobb ifrån svenskar. För att bedöma rimligheten av detta måste man t ex studera om svenskar och invandrare finns inom samma sektorer av arbetsmarknaden. Tillgängliga data tyder på motsatsen. Se Sverige, Minoriteterna och Framtiden. För det andra, måste man på något sätt tala om varför inte vanliga principer om duglighet etc skall gälla i konkurrens mellan svenskar och invandrare. Sådana argument fattas helt i breven.

Nästa utgångspunkt är att invandrarna jobbar för hårt. påståendet är intressant därför att det, ännu tydligare än det just diskuterade, strider mot den första utgångspunkten för temat att invandrarna är lata.

En orsak till att många skribenter verkar tolerera en sådan flagrant motsägelse är bruket av ordet *invandrare*. Genom att använda detta ord kan man ställa svenskar mot ickesvenskar d v s invandrare. Att diskriminera mellan olika typer av invandrare skulle försvåra det känslomässiga patos man vill anlägga. Priset för ett känslomässigt patos blir saklig obestämthet och i detta fall inkoherens.

Kanske ligger också en sorts LutheraflSk arbetsmoral bakom inkonsekvensen. Man skall arbeta hårt och göra sin pliktvarken mer eller mindre. Skribenterna vill visa att invandrarna gör bådadera. De arbetar både för lite och för mycket. Eftersom särskilt kritik av för hårt arbete går emot många andra folkliga föreställningar, måste man extra underbygga en sådan kritik. En god möjlighet erbjuds därvid genom att appellera till plikt och solidaritet med fackföreningsavtal.

De flesta av argumenten i temat kan användas som underlag för ett åtgärdsförslag. "Vi bör få invandrarna att lämna Sverige." Detta förslag är dock för det mesta implicit och i de fall det utsägs, så fattas en specifikation av hur det skall genomföras. Inte heller motiveras det på något annat sätt, än som en relativt oartikulerad reaktion av typen; vi gillar inte X - bort med X.

7.6 Invandrarna och kriminalitet

Tema 5

Utgångspunkter: De flesta brott begås av invandrare. De **säljer knark**. De är hallickar. De stjälar. De begår olika typer av våldsbrott. De hedrar. Detta hemlighålles av massmedia. Massmedia har visat att en majoritet av invandrarna är kriminella. Invandrare förfalskar sina papper för att komma in i Sverige. De flesta invandrare skulle sättas i fängelse i sina egna länder. "Polisen är på jakt efter dem både här och i deras hemländer"

Slutsatser och argument

1. Invandrare är kriminella
2. Det råder massmediediktatur
3. Svenskar politiker sover eller är köpta av internationella gangstersyndikat.

Kommentar Påståendena och argumenten 1 detta tema hör till de otrevligast i den invandrarfientliga argumentationen. De data om kriminalitet som anges i breven är stort sett alla felaktiga. Se Data om invandrare, SCB 1981.

De är felaktiga antingen på de sättet att data är påhittade eller, genom att enskilda exempel, utan vidare berättigande, ses som utslag av ett allmänt mönster. En variant av detta är att man tar ett relativt harmlöst brott, som förfalskande av personliga papper, som stöd för att tillskriva någon betydligt värre brott. Ofta tycks publicerad statistik ha avsiktligt eller oavsiktligt misstolkats. Fastän man generellt bör skilja sak och person i argumentationsanalys, är det svårt att undgå reflektionen att många av påståendena och argumenten verkar vara ett utslag av paranoia.

Slutsatsen att invandrare är kriminella är korrekt relativt de givna utgångspunkterna. Dessa är emellertid som vi sett grovt felaktiga. Jag diskuterar här bara ett av argumenten. *Invandrarna är kriminella eftersom de sökes av polis i sina ursprungsländer.* Argumentet förutsätter att rättsväsendets och polisens roll är den samma i alla länder, vilket inte är sant. I många länder är polisen mer kriminell än de personer den efterspanar. Att på detta sätt jämställa åsiktsfångar med andra kriminella visar återigen hur man, genom att förena negativt känslöpatos med en obestämd saknivå, leds till en argumentation som är gravt vilseledande och i det här fallet dessutom oetisk.

Även kriminalitetstemat leder många gånger fram till konspiratoriska teser om massmediediktatur och politikerkontroll. En svårighet för massmedietesen uppstår genom att det både hävdas att massmedia hemlighåller alla invandrarbarns brott och att de offentliggjort statistik som visar på brottsligheten.

När det gäller politikerkontroll är det naturligt att just internationella gangstersyndikat favoriseras i detta tema.

7.7 Invandrarna och framtiden

Tema 6

Utgångspunkter Det föds mera invandrarbarn än svenska barn. Invandrarna får stöd att behålla sin egen kultur. Svenska skolor är dåliga - svenska barn kan ej läsa. Invandrarbarn får både hemspråk och svenska - "gökboet". Sverige håller på att förstöras - utlandslån etc.

Slutsatser och argument

1. Sveriges framtid är invandrabarn. Svarthåriga brunögda barn I stället för blonda blåögda barn är en försämring.
2. Invandrabarn gynnas på bekostnad av svenska barn i skolan.
3. Tiden är ur led Den äldre generationen har slitit för att svenska barn skall få det bättre än de hade det. Detta raseras nu.
4. Invandrarna är ett starkt hot mot Sverige och svensk kultur. Sverige och svensk kultur kommer att gå under.
5. Apokalyps och ragnarök. Det kommer att bli en explosion. Det kommer att bli konflikter. Människor med olika kulturbakgrund kan aldrig i längden bo tillsammans.

Kommentar I detta tema kan utgångspunkterna, för en gångs skull, med undantag för påståendena om svenska skolor och att Sverige håller på att förstöras, i viss mån berättigas.

Däremot är slutsatser och argument mer tvivelaktiga. Om den första slutsatsen kan vi säga att statistiska prognoser pekar på att om 15 år uppemot 20-25% av alla födda barn kommer att ha invandrabakgrund. Varför detta skulle göra dessa barn, snarare än den majoritet av 75-80% av barnen som inte har invandrabakgrund, till Sveriges framtid är obegripligt. Se också tema -7 beträffande termen bakgrund. Om den rasistiska delen av slutsatsen kan jag bara säga, att den för det första är osäker för de 20-25% av barnen det gäller, och för det andra har återklanger som är mycket otrevliga.

Den andra slutsatsen, som ofta brukar stödas med hjälp av gökbometaforen (se ovan), vilar på ungefär följande resonemang: De svenska barnens skolutbildning har försämrats. Samtidigt får invandrabarn både undervisning i svenska och hemspråk. Alltså missgynnas svenska barn.

Tesen om den svenska skolans sjunkande standard är en ofta upprepad konservativ stereotyp. Men det är svårt att få några konkreta belägg för tesen. Dessutom kräver argumentet inte bara att denna tes visas utan även att det skall finnas ett samband mellan den påstådda försämringen och förekomsten av t ex hemspråksunderVisfliflg. För ett sådant samband finns inge belägg.

Den tredje slutsatsen anknyter till en fras, som då och då av mer eller mindre goda anledningar, brukar användas: *tiden är ur led*. Skribenterna anser att det Sverige, de velat bygga upp r5r sina barn, förstörs av invandringen. Eftersom argumentet är ganska obestämt är det svårt att analysera dess giltighet. Olika skribenter kan ju ha haft olika mål med sin speciella uppbyggnadsverksamhet och kanhända har några av dessa omintetgjorts av invandringen. Ofta syftar man emellertid på ekonomisk standard. Men att denna skulle raseras av invandringen är som vi sett i tema 2 troligen fel.

Slutsatserna i 4 kan inte berättigas av temats utgångspunkter. För att de skall bli rimliga måste man antingen anta att svensk kultur är mycket svag eller att de olika invandrarkulturerna är särskilt livskraftiga. Ingen av dessa antaganden är troligen

attraktiva för skribenterna. Eftersom argumentet är så uppenbart sakligt ohållbart blir min slutsats att dess funktion snarast är att återspegla en känsla av hot och skräck skribenterna vill förmedla. Denna känsla kan sedan tas som bakgrund för åtgärdsförslag av olika typ. Se tema 9.

Vissa av brevskrivarna når i sina brev fram till en apokalyptisk framtidsvision. Det kommer att bli en explosion i mötet mellan olika kulturbakgrunder och Sverige kommer liksom Atlantis att gå under. Eftersom inte heller detta argument går att berättiga, vare sig logiskt utifrån de givna utgångspunkterna eller sakligt med hjälp av tilläggsantaganden, blir min slutsats ännu en gång att dess funktion mest är att ge ett storslaget retoriskt uttryck för en känsla av pessimism och hot.

7.8 Invandrarna och kriget   Tema 7

Utgångspunkter Snart har Sverige nästan 1 miljon människor med invandrarbakgrund. Många av dem är förbrytare. Det föds mer invandrarbarn än svenska barn. De lär sig inte svenska och svensk kultur.

Slutsatser och argument

1. Invandrarna kommer att bli illojala i krig. De utgör en krigsrisk. De kommer att sabotera, spionera och göra sattyg.
2. Invandrarna måste ut om Sverige inte skall förlora ett kommande krig.

Kommentar Utgångspunkterna för temat är förvirrande. Det är riktigt att Sverige snart har en miljon människor med invandrarbakgrund. Men vad betyder detta? Varifrån kommer invandrarna? Betyder ordet *bakgrund* att individerna själva, deras föräldrar eller farföräldrar är invandrare? Att många av dem är förbrytare är inte sant. Den absoluta majoriteten är det inte. Se Data om in- vandrare SCB, 1981.

Inte heller är det sant att det föds mer invandrarbarn än svenska barn, absolut sett. Detta gäller bara relativt sett. Vidare är det falskt att inte barnen lär sig svenska och svensk kultur. De flesta av barnen blir i varierande grad två eller flerspråkiga och två- eller flerkulturella med en dominans för svenska och svensk kultur.

Låt oss nu betrakta slutsatser och argument. Den första slutsatsen ser ut att grundas på följande argument. Om en person är invandrare är han illojal. Om han är en krigsrisk kommer han att sabotera, spionera och göra sattyg.

De senare leden i kedjan har kanske ett visst fog för sig men kedjans svagaste länk är den första. Utöver nationalistisk paranoia finns inte någon evidens för att invandrare skulle vara illojala. Analogier med t ex USA visar motsatsen, t 0 in i de fall det gällt konflikt med invandrarernas ursprungsländer. Sådana fall är dessutom knappast aktuella i Sverige.

Den andra slutsatsen bygger på den första och vilar därför, skulle man kunna säga, på dålig grund. Sveriges förluster av tänkta framtida krig är knappast i någon högre grad relaterade till förekomsten av invandrare i landet.

7.9 Den missförstådda oskulden

Tema 8

Utgångspunkter Vi säger bara sanningen om invandringen. Vårt enda brott är att vi älskar vårt land. Vi känner ångest. Vi som säger sanningen är orättvist behandlade.

Slutsatser och argument

1. Att kalla oss nazister och rasister är utslag av illvilja och tecken på hur manipulerade vi är av invandrare.
2. Vi är tvungna att vara anonyma annars blir vi förföljda av invandrare eller av massmedia och politiker som stöder invandrare.

Kommentar Detta tema har stora likheter med de rättviseargument som behandlades i tema 3. Man kan också säga att temat främst är känslomässigt. Utgångspunkterna för temat uttrycker alla egentligen samma sak. Skribenterna påstår sig säga sanningen men känna ångest. Huruvida sanningen sägs är som vi sett mycket tvivelaktigt. Däremot är kanske den rapporterade känslan av ångest mer genuin. Den borde emellertid kanske ha riktats mot något annat än invandrare.

Det första argumentet försöker förklara varför de sanningssägande skribenterna inte erkänns, utan istället får otrevliga etiketter riktade mot sig. Som vi ser antyds här också, om än vagare än i andra fall som diskuterats, en sorts konspiratorteorier. Man diskuterar ytterst sällan om etiketterna är adekvata utan stöter mera instinktivt bort dem.

Det andra argumentet är till för att klargöra varför sanningssägare inte alltid öppet kan säga sanningen. De måste vara anonyma annars blir de förföljda. Förklaringen blir än en gång en obestämd paranoid konspirationsteori.

7.10 Förslag till åtgärder

Tema 9

Utgångspunkter: Invandrare är kriminella. De lär sig inte svensk kultur och språk. De utnyttjar svensk välfärd. De är lata. De knycker svenska arbetares jobb. De arbetar för hårt.

Det råder massmediediktatur. Svenska politiker sover. Svenska politiker är inkompetenta. Svenska politiker är köpta och kontrollerade.

Åtgärder

1. Väck svenska folket
2. Låt den nedtystade majoriteten få komma till tals
3. Väck politikerna

4. Låt nya politiker med mod att säga sanningen stiga fram
5. Sluta dalta med invandrarna
6. Tvinga invandrarna lära sig svenska och svensk kultur
7. Stoppa invandringen
8. Skicka hem invandrarna

Kommentar Den nionde temat tar upp de förslag till åtgärder som finns i breven. Förslagen riktar sig som vi ser dels mot svenskar och dels mot invandrare. De grundas på den typ av utgångspunkter som angivits, men i högre grad än alla andra argument, grundas de också på ordspråk och sentenser. Detta beror kanske på den svårighet som finns i att härleda en normativ utsaga från en beskrivning av fakta, även i de fall då denna beskrivning är helt inkorrekt. Se David Hume (1751). Genom att hänvisa både till ordspråk och påstådda fakta kan man utnyttja den starkt normativa prägel många ordspråk har, för att berättiga de åtgärdsförslag, man kommer med.

Utgångspunkterna för åtgärdsförslagen har redan diskuterats. Som vi ser är de i stort sett alla orimliga och osanna. Förslagen, som följaktligen inte egentligen kan berättigas, kan delas i två grupper. Den första gruppen riktar in sig på förhållandet mellan svenska folket och den information om invandrare skribenterna vill förmedla. Enligt viss skribenterna sover svenskarna d V 5 saknar information. Enligt andra har de redan information men får inte uttrycka den. En del skribenter har insett att informationen inte är okontroversiell och antyder därför nödvändigheten av en politisk rörelse. Detta kan tyda på en medvetenhet om eller en sympati med någon av de invandrarfientliga småpartier som finns i Sverige.

Den andra gruppen av förslag riktar sig mera direkt mot invandrare. Man vill ha bort alla former av ekonomiskt stöd till invandrare. Man vill ha assimilation eller motsatsen segregation genom utvisning. Det enda förslag, man inte tycks kunna tänka sig är integration i någon form av flerkulturellt samhälle. Intrycket blir en sorts känslomässig enhet där allt som är främmande eller komplicerat stöts bort.

8. övergripande mönster i argumentationen

8.1.   *Innehållskomponenter*

Efter att ha givit en överblick av både de retoriska och argumentativa aspekterna på breven, fortsätter jag med några drag som förenar dessa två aspekter.

En övergripande innehållskaraktistik av många av breven skulle kunna lyda så här: "Att föreslå eller uttrycka stödför främlingsfientliga handlingar utifrån en fördomsfull beskrivning av sakläget som hävdas vara sann." Mera analytiskt, finns i de flesta brev följande innehållskomponenter (I vykorten och de kortare breven faller ibland någon komponent bort):

1. En beskrivning av sakläget
2. Försök till förklaringar av sakläget
3. Förslag till eller stöd för vissa åtgärder

Komponenterna skiljs ibland åt men ofta förekommer de invävda i varandra. Beskrivningarna och förklaringarna är tydligt vinklade för att berättiga en viss typ av åtgärder. Detta medför som vi redan diskuterat att inget försök görs att skilja fakta från värderingar. Inriktningen mot åtgärder tycks också leda till att konsekvens i värderingar blir viktigare än konsekvens i sakbeskrivning. För att handla krävs konsekvent motivation och vilja. En sådan skapas för de flesta kanske främst emotivt. Emellertid måste det hela försiggå mot en bakgrund av en föregivet sann beskrivning av verkligheten. Skribenterna betraktar troligen inte sig själva som skönlitterära författare. Om handlingar skall företas måste de baseras på något som hävdas vara fakta. Att visa på svagheter i den sakliga argumentationen på det sätt, som ovan gjorts, berör följaktligen direkt rimligheten hos de åtgärder som föreslås.

En av de intressanta sakerna med breven är därför det sätt, på vilket sakliga komponenter samverkar med värderande och viljemässiga komponenter inom beskrivningar, förklaringar och åtgärdsförslag.

8.2. Beskrivningar av sakläget

Nästan alla brev innehåller beskrivningar av läget ± Sverige med avseende på invandrare. Denna beskrivning är föregivet saklig men tycks medvetet eller omedvetet ha som främsta funktion att underbygga negativa attityder till invandrare. Denna funktion möjliggörs bl a genom följande drag i beskrivningen:

(I) Förenklade klassificeringar - det vanligaste exemplet på detta är uppdelningen i vi och dom - *vi svenskar* och *dom där invandrarna*. Denna klassificering leder som vi sett till saklig inkonsekvens. Man gör sig skyldig till motsägelser, eftersom man inte kan skilja olika grupper av invandrare från varandra.

(ii) Förlitande på bilder och metaforer. Ovan har nämnts många exempel på detta, t ex gökboet, parasiterna, soptippen, flodvågen. Genom att använda en sådan bild kan två resultat uppnås. En bild har ofta ett bättre grepp om minnet än en mera exakt beskrivning. En bild kan inte så lätt visas vara felaktig, eftersom den antas ha endast partiell likhet med verkligheten.

(iii) Känsl- och attitydmässig koherens i kombination med saklig inkoherens och orimlighet både beträffande argumentation och föregivna utgångspunkter av både explicit och implicit slag. Beträffande utgångspunkterna tycks ett emotionellt effektivt sätt vara att göra fördomsfulla påståenden om egenskaper, som invandrare sägs besitta. Dessa påståenden gäller arbetsförmåga (de arbetar för lite eller alternativt för mycket), ekonomi (höga skatter, Sveriges lån utomlands, utnyttjande av socialhjälp), hygien (de är smutsiga och luktar), kriminalitet (de är tjuvar, mördare, spelkungar, hallickar och förfalskare), allmän moral (de är otacksamma, fräcka och kvinnoförtryckare). Om man lägger ihop alla de negativa egenskaper, som på mycket lösliga grunder tillskrivs invandrare, blir resultatet som synes en ganska förfärlig provkarta av emotionellt kraftfulla men sakligt ytterst tveksamma beskrivningar.

(iv) Den evidens som ges är svår att kontrollera. Den består som vi sett av personliga vittnesbörd, enskilda exempel och av hänvisningar till ordspråk och lärosatser, som skribenterna anser vara giltiga. Det verkar emellertid som om en del skribenter är medvetna om att vad de säger är kontroversiellt. Deras beskrivningar åtföljs ofta av försäkringar om att deras egna motiv är ädla: vi vill säga sanningen vårt enda brott är att vi är *svenskar*. Kanske hittar man i den sista typen av motiv en antydning om att ändamålen helgar medlen.

8.3. Förklaringar av saken

Breven innehåller också, som vi sett, försök till förklaringar av läget. Dessa förklaringar får också som medveten eller omedveten effekt att negativa attityder och åtgärder mot invandrare stöds.

Förklaringarna är nästan alltid personinriktade snarare än opersonligt kausala. Förklaringarna till att läget är som det är, finns att hämta i vissa personers eller grupper handlande. Detta handlande beror på inherent egenskaper hos personerna, snarare än på att drag i omgivningen får personerna att handla på ett visst sätt. De egenskaper det är frågan om kan, som vi sett, variera från biologiskt givna hos rasistiska skribenter (invandrarna är lata, sluga, ondsinta, svenskarna är ädla, snälla, dumma) till mera tillfälliga (svenskarna, politikerna och ämbetsmännen sover eller är naiva eller vilseledda). En särskilt framträdande plats ges åt viljornässigt manipulativa avsikter. Vissa grupper och personer kontrollerar andra grupper och personer och kontrollerar även därigenom skeendena i världen.

En hierarki av syndabocker framträder på så sätt för de mer paranoida bland skribenterna. I ett första lager finns politiker, ämbetsmän, journalister och invandrare men bakom dessa finns t ex multinationella företag, världskommunismen eller maffian!

På förklaringarnas ganska onyanserade personorientering omfattar de inte makrosociala, opersonliga faktorer som arbetsmarknaden eller analytiska distinktioner mellan t ex initiala och fortsatta orsaker till invandring. Effekten blir att förklaringarna väl kan fungera som underlag för den typ av åtgärder skribenterna förordar. Dvs åtgärder som i princip riktar sig mot personer och grupper av personer.

8.4. Förslag till eller stöd för åtgärder

De beskrivningar och förklaringar som i breven ges av invandringssituationen i Sverige är som vi sett starkt vinklad, så att invandrarna skall framstå så negativt som möjligt. I den mån förklaringar ges pekar dessa ut syndabocker. Åtgärdsförslagen kan därför direkt eller indirekt inrikta sig på dessa syndabocker.

För att öka läsarnas vilja till handling, eller åtminstone deras sympati för de föreslagna handlingarna, åtföljs de givna beskrivningarna och förklaringarna av ordspråk och lärosatser, vilka traditionellt i svensk kultur använts för att

sanktionera attityder och handlingar. Denna funktion kan antagligen också förknippas med de försäkringar om ädla motiv som avges av skribenterna.

Förslagen riktar sig, som vi sett, mot tre grupper av syndabockar, svenskar (politiker, ämbetsmän och journalister) invandrare och extgerna krafter (maffian, kommunister och multinationella företag).

I centrum för intresset står invandrarna som de extremaste skribenterna i princip vill skall försvinna, antingen genom assimilation (*ta seden dit de kommer - en gäst skall vara tacksam*) eller utvisning (*en parasit skall man göra sig av med*). En mindre extrem åtgärd är att stoppa invandringen (- innan det är för sent - innan en explosion inträffar). Ingen föreslår konstigt nog att invandrarna skall segregeras eller hållas som slavar. En sådan politik är ju vanlig i rasistiska samhällen men är, som väl är, otänkbar t o m för dessa skribenter.

Andra åtgärdsförslag är av ekonomisk eller social natur och kan förkomma fristående eller i kombination med ovanstående. Man vill t ex ta ifrån invandrare sjukbidrag, socialbidrag eller fri skolgång (*- sluta delta med invandrarna - bara den som arbetar skall ha lön - man skall inte sko sig på andras bekostnad*)

Lite vid sidan om invandrarna finns så en rad åtgärder gällande svenska folket deras politiker, ämbetsmän och journalister. Dessa skall väckas och förmås att föra fram, eller åtminstone släppa fram en annan information om invandrare. I andra hand skall de också fås att genomföra de åtgärder som omnämnts ovan. Det finns på denna punkt i breven en tilltro till enskilda människors förmåga att påverka sociala och ekonomiska skeenden och en brist på insikt om att vissa skeenden kanske påverkas av mer opersonliga faktorer.

Den tredje gruppen av syndabockar, de internationella krafterna, omnämns närmast som ett extra motiv för åtgärder mot de två första grupperna. Man har egentligen inga direkta åtgärder att föreslå mot denna grupp. Kanske därför att sådana förslag skulle fordra ett bättre empiriskt underlag än det som tycks ligga bakom de antaganden, som görs om gruppens existens överhuvudtaget.

9. Slutsatser

Breven innehåller en sorts populistisk argumentation. Deras stilnivå är relativt informell. Den ligger relativt nära den nivå man skulle ha i ett informellt brev eller i vissa fall i en dagboksanteckning.

Om man jämför med ett informellt samtal, har skribenterna haft längre tid att tänka över vad de velat uttrycka. Detta leder till att åtminstone vissa brev innehåller ett relativt stort antal argument. A andra sidan har de flesta brevskrivarna antingen varit i affekt eller inte haft någon större vana vid att uttrycka ett stringent argument med evidens.

Detta märks på att argumenten ofta är sakligt inkoherenta - dess utgångspunkter orimliga och i avsaknad av evidens. Breven har istället en sorts negativ emotionell

koherens som uppnås till priset av en obestämdhet eller inkoherens på ett sakligt plan.

En faktor som ökat skribenternas frihet är att de i de flesta fall inte väntat sig att få stå till svars för sina åsikter. Brevet är i många fall anonyma och i de fall de inte är det har man troligen inte räknat med att få sina åsikter offentligt gjorda.

Av olika drag i brev kan man emellertid utläsa att en majoritet författats av äldre människor och att en majoritet av dessa är kvinnor.

Många av skribenterna känner sig uppenbarligen hotade (se brev 3 i appendix) och lite spekulativt skulle man kunna säga att de kanaliserar sin känsla av hot mot en i samhället väl identifierbar grupp - invandrarna. Invandrarna är kanske just nu den grupp som är lättast att identifiera, men andra grupper som tonåringar, kommunister, judar, fascister har också vid skilda tillfällen fått liknande känslor riktade mot sig.

Gruppen skall inte vara alltför stark men ändå tillräckligt stor, för att man skall kunna tänka sig att den hänger sig åt någon sorts samlad konspiration. För att styrka sin uppfattning, tillskriver man människorna i gruppen så negativa egenskaper som möjligt men samtidigt tillskriver man dem intelligens och handlingskraft så att de kan framstå som farliga. Vore de enbart dumma och svaga, vore de ju inget att frukta.

När man etablerat de negativa egenskaperna hos syndabocksgruppen, kan man antingen direkt börja fundera på åtgärder eller, som i många av breven, försöka ytterligare förstärka sin trovärdighet genom att se samband mellan olika negativa egenskaper och sedan förklara dessa samband. Man förklarar t ex varför invandrarna är ett hot, varför de kommer till Sverige etc.

När åtgärder föreslås i breven vill skribenterna gärna att dessa skall vara acceptabla för många människor. Genom att använda stereotypa fraser och ordspråk och bedyra sin moraliskt högtstående karaktär, kan man anknyta till normer som är allmänt accepterade och hoppas att detta kommer att göra även de föreslagna åtgärderna acceptabla. I vissa brev är man emellertid för engagerad för detta och slutar istället med en sorts känslomässigt utrop.

Det är mycket svårt att uttala sig om hur medvetna författarna är om de retoriska och argumentativa drag som utmärker deras brev, speciellt gällande sådant, som kan förefalla som knep för att förleda eller övertyga läsaren. Min uppfattning är att de i de flesta fall troligen är omedvetna. D v s de vilseleder sig själva lika mycket eller mer än de vilseleder presumptiva läsare. Vi har helt enkelt i breven, vittnesbörd om en del av de mekanismer med hjälp av vilka uppfattningar byggs upp och berättigas.

Det som är utmärkande för dessa mekanismer är deras beroende av attityder och vilja. Saklig beskrivning, attityder och vilja till handling bildar ett enhetligt mönster, där den sakliga beskrivningen i det stora hela styrs av attityder och vilja. Denna typ av argumentation förekommer på många håll i världen. Men den är i vår kultur kanske vanligast i populistisk vardagsargumentation.

Breven ansluter sig därmed till en retorisk tradition som av mera rationalistiskt inställda författare har motarbetats sedan antiken. (Se Lifldhardt (1975) och Platons dialog Gorgias.) Viktiga element i denna kamp har varit att upprätthålla distinktioner mellan känsla och förnuft, mellan sak och person, mellan förståelse och handling samt mellan vara och genom sådana distinktioner har normativ kritik av den typ jag exemplifierade ovan blivit möjlig.

Den rationalistiska *argumentationsstilen* har emellertid mest varit förbehållen vetenskaplig och filosofisk argumentation. I vardagslag har säkerligen alltid *funnits en* mera holistisk typ av *argumentation*, där känsla, förnuft och vilja inte hålls isär utan får påverka varandra, om än på ett mer harmlöst sätt än i de brev vi studerat här.

En sådan holistisk *argumentation* är säkerligen för vissa syften mera adekvat än en rationalistisk sönderdelande. Men dess risker är uppenbara. Den uppmuntrar, snarare än bekämpar, en tendens att uppfatta världen som fungerade i enlighet med vissa önsknings, vilket alltid är riskabelt oavsett *önskningarnas kvalitet*.

Denna tendens kommer klart fram i breven. Utgångspunkterna för argumenten visar på en förfärande brist på information om de fakta som verkligen gäller invandring. Nästan genomgående får en sorts negativistiskt önsketänkande snarare än korrekt *information* vara utgångspunkt för *argumenteringen*.

En annan sak som skiljer argumentationen i breven från andra typer av vardagsresonemang är deras etiska halt. De visar på en vilja att förtrycka och svartmåla en människogrupp som har svårt för att försvara sig. Man skulle *kunna tala* om att breven styrs av en auktoritär drift att bli av med de hot man själv upplever, genom att på ett fejt sätt rikta sig mot en grupp man tror är svag-are. Detta visar i sin tur, vad som kan ske om en argumentation som styrs av en förening av känsla, vilja och förnuft förenas med etiskt tveksamma mål.

Avslutningsvis kan vi säga att även om de åsikter vi sett uttryckta i breven knappast delas av någon större grupp människor i Sverige är ett studium av dem nyttigt, därför att det ökar vår medvetenhet om de retoriska och argumentativa mekanismer som vi använder för att bygga upp fördomar hos oss själva och andra. Sådana fördomar tycks alltid förekomma vid kontakter mellan olika grupper av människor och en angelägen uppgift är därför att förhindra att ett kulturklimat uppstår där sådana fördomar kan få mera allmän spridning.

Litteraturreferenser

Jag vill tacka Merrick Tabor samt deltagarna i symposiet Kulturmöte - konflikt eller samarbete för diskussion och kommentarer. Särskilt diskussionen vid symposiet fick mig att inse vikten av att inkludera en kritisk värdering av de invandrarfientliga argumenten i uppsatsen.

Allwood, J (1978) "A bird's eye view of pragmatics" i Gregersen (ed) Papers from the Fourth Scandinavian Conference of Linguistics Odense, Odense University Press

Allwood, J (1982) "Finns det svenska kommunikationsmonster?" i Vad är svensk kultur? Papers in Anthropological Linguistics 9, Institutionen för lingvistik Göteborgs Universitet

Data om invandrare Levnadsförhållanden, rapport nr 26, Sveriges officiella statistik, Statistiska centralbyrån, Stockholm, 1981

Fearnside, W W och Hoither, W B (1959) Fallacy the counterfeit of argument Englewood Cliffs, N J, Prentice Hall mc, Spectrum

Hamblin, C L (1970) Fallacies London, Methnen

Hellspong, L och Söderberg, B (1976) Grepp om språket, Lund, Studentlitteratur

Hirsch, R (1983) "Naturresurser, ordspråk och liknelser" i Allwood, J (red) Naturresurser, språk och begrepp (prel. titel) Göteborgs Universitet, Inst för lingvistik

Hume, D (1751) An Inquiry Concerning the Principles of morals (ed) C W Hendel, Indianapolis, The Liberal Arts Press mc, The Bobbs-Merrill Company

Johannesson, K (1983) Svensk Retorik från Stockholms blodbad till Almedalen Stockholm, Norstedts, Panorama

Larsson, S (1982) Studier i Lärares Omvärldsuppfattning Ett försök till integration Göteborgs Universitet, pedagogiska institutionen

Lindhart, J (1975) Retorik Copenhagen, Berlingske

Linell, P (1982) The Written Language Bias in Linguistics, University of Linköping, Studies in Communication SIC 2, 1982

Marton, F (1981) "phenomenography - Describing Conceptions of the world around us" i Instructional Science 10, (1981) 177-200 Amsterdam, Elsevier

Platon, Gorgias Svensk översättning C Lindskog i Platon Fem dialoger i Folkupplaga Stockholm, Gebers Förlag, 1926

Sverige Minoriteterna och Framtiden rapport från ett symposium i Göteborg 7-9 maj 1979. FEN rapport nr 25-S Januari 1980 FRN, Stockholm

Teleman, U (1983) "Skriftens och skrivandets psykologi" i Teleman (red) Tal och Tanke Lund, Liber
Appendix

Brev 1

Gör inte vårt land till en sophög, där allt avskräde, som inget annat land tar emot, samlas.

Brev 2

Jag håller fullkomligt med dem som talar i radio om utlänningarna! "Die dummen Schweden" finns tydligen fortfarande kvar här. Vem hjälper oss. Det finns gott om arbetslösa.

Brev 3

Många varma tack för Radio programmet i fredags, jag tyckte det var väldigt bra å med sanningen överensstämde det, för det har gått för långt, men vad skall man göra när man inte törs gå på en teater en kväll, för man måste ju hem också, å det är inte roligt med Tunnelbanan, för dom är väldigt högljudda å det är övervägande mörkhyade, man är rädd när man är gammal också. Mitt varma tack

Brev 4

Våra fångelser är fyllda av dessa utländska kräk som är orsaken till alla Sveriges stora sociala och ekonomiska problem.

1. Tänk att svenskarna få uttala sig i radio, allt är ju numera reserverat åt utlänningarna.
2. Massor av utlänningar arbeta på statliga och kommunala arbetsplatser - de hatar Sverige och vill inte bli svenska medborgare - de är livsfarliga för vårt land. Jag har själv erfarenhet av detta! De har samma rättigheter som svenskarna i allt: miljarder kronor sänds till dem när de rest hem i form av ATP. De får sända hem miljarder kronor skattefritt till sina hemländer.
3. Deras ungar får vi ta hand om!
4. Vi svenskar vågar inte gå ut för dessa otäcka brottslingar. Det är svenska folket det är synd om, ej utlänningarna. Vi är inte annat än slavar åt dessa parasiter!
5. De som är ansvariga för detta bör ställas inför Domstol och få dödsstraff. Vi hatar alla utlänningarna som finns i Sverige!

Sverige åt svenskarna.

Brev 5

Redaktör Maria Wendelhög!

Tack för radioprogrammet förra veckan. Det har vi väntat på länge. Sverige är verkligen ett gökbo, där invandrarna får ta för sej för vårt surt-förvärvade välstånd. Finns det något land i världen, som åsidosätter sina egna landsmän (t ex pensionärena) för att fjäska för all världens förbrytare. Sverige är ju som vi alla vet en tummelplats för knarkklangare och hallickar, som t o m får socialbidrag för att fritt operera.

Dagligen ser jag slöseriet från mitt köksfönster, då stora bilar hämtar turkiska barn till skolan. Då tänker jag på min egen skolgång ute på landet på 20-talet, då man fick traska 5 km morgon och kväll och utan något gnäll.

Hur kan vår regering fortsätta med detta, när dom vet, att hela svenska folket hatar invandringen. Varför fordrar vi inte en omröstning i den här frågan. Det är ju en större fara än kärnkraften.

Talet om att vi har invandrarna att tacka för vårt välstånd är så vansinnigt, så man vet inte om man skall skratta eller gråta. Tror regeringen att vi är en samling idioter! Eller har dom glömt att räkna alla utgifter som vi åsamkats. Dessa progressiva finska kvinnor i radion, som nu önskar (kräver) tolkar på alla möjliga och omöjliga institutioner - gör mej halft vansinnig. Varför försöker dom inte förbättra sitt eget land utan kommer hit med så bred näbb. Föresten har vi inte en ständig import av finska alkoholister, som Sverige får ta hand om med psykologer och pensionat. Masthuggstorget är deras revir - och det får vi i närheten boende tolerera. Allt är vansinnigt!

Invandrarna infiltrerar på alla områden t ex radio och TV. Den svenska gudstjänsten kl 11 på söndagarna har fått ge vika för greker, turkar o s v. Alla vet ju, att gamla inte orkar upp till kl 9 - den tid som blivit dem tilldelad. Fjäsket breder ut sej på alla områden. Flotta våningar får dom med sina 7-8 ungar utan att lyfta ett finger. Heliga enfald!

Förbrytarna förlägger sina raider i Sverige, då våra fängelser är rena rama vilohemmet i förhållande till deras egna länders.

I oändlighet kan man påpeka detta vansinne, som leder till Sveriges undergång. Hade vi vetat, att våra skatter under vår aktiva tid skulle sparas till försörjning åt 130 olika nationaliteter hade jag inte betalt ett öre.

Men nu är frågan: Vad skall vi göra åt det? Kan ingen gå i spetsen för en namnsamling eller ska man behöva bli terrorist på kuppen. Hälsningar Hoppas Ni återkommer i den här frågan!

Brev 6

Angående Ert proman d. 14-15 nov om invandrarna vart man verkligen förvånad, får verkligen Svenskarna själva komma till tals, i denna fråga, om de har en annan åsikt en massmedia. Vi ha ju fatt fullständig Diktatur där. Program efter program där ju dessa s k invandrare spytt galla o gnäll över oss om hur illa dom blivit behandlade här a man undrat, vilket annat land på jorden skulle ställt upp som Sverige gjort, med allt. Det finns ju många andra länder att välja på så *Varför* just Sverige? detta lilla land o som Vi Svenskar har fått jobbat o slitit för att Våra barn skulle få det bättre än vi haft. Allt ser vi nu rasa utför, på de sista 10-15 åren o detta tack vare invandringen. Vi får gå ut o låna pengar i andra länder nu, Vansinningt! inte undra på att dom skrattar åt oss. Dumma Svenskar. På 1600 talet sa tyskarna Dumma Svenskar o vi är lika dumma i dag med, o deras ekonomi är åtskilligt bättre än vår. Engelsmännen varnade oss för ca 10 år sen, o

där är vi i dag med allt elände nu. Men vi förstår ju att våra sociala förmåner har varit avgörande.

Eftersom Nato har lagt ut robotar utmed kusterna i Europa är det väl tänkbart att nästa krig blir här! Vad ska våra styrande göra med alla dessa olika människor. I förra kriget internerades vissa utlänningar o en del svenska kommunister (skötsamma som det visat sig i dag) I dag är ju denna sak omöjlig att genomföra. Vad kan Vi lita på alla dessa människor, många har ju gjort sattyg i sina egna länder o vad kan dom inte göra här då. En del har ju kommit hit på falska papper o pass o har ändå fått *Stannat*

O dessa krav som bara ställs på Oss. Våra egna barn får inte tillräkneliga kunskaper i skolan. Efter avslutad skolgång kan en del inte vare sig läsa eller skriva Varför. Invandrarna *SKA HA* först Hemspråk o sedan svenska verkar det klokt!

Efter skolan inget arbete för våra barn en del går under tack vare knarket från främmande länder. Hur ska de bli för oss om 10-20 år? Hemska tanke! Våra politiker sover i denna fråga, o massmedia intresserar sig bara för invandrarna.

I DN möts man av en bild Framtidens Sverige o invandrarbarn? har journalisterna blivit galna? har vi inga egna barn i detta land?

Vi Svenskar älskar vårt land o det ska vi inte behöva skämmas för Men då är man väl Rasist, Nazist eller kanske Kommunist allt efter omständigheterna.

Alla dessa olika (100 talet) människor som kommit hit ska nu ha sina relioner o kulturer Varför ska inte Vi själva få hålla på Vårt. Man känner bara ångest o vanmakt över det som sker här o vi går ju själva under om vi inte vaknar snart.

Från några medelålders svenskar som fått försöka uttrycka sina tankar.

Brev 7

Vakna Sveriges Politiker!

Jag vill på detta sätt skriva till Er om problemet invandrare. Ett ordspråk heter "Man tar seden dit man kommer". Detta ordspråk tycks inte gälla våra invandrare. Vi svenskar är så godtrogna att det är vi som håller på att byta kultur. De ska ha egna Radio o TV program vilket jag tycker är fel. Istället borde dom lära sig svenska samt samhällskunskap. För invandran vill ju leva här i Sverige och då gäller våra villkor. Fortsätter vi svenskar med detta pjosk går det åt pipan med vårt land som våra föräldrar och vi unga byggt upp. Om någon i min släkt emigrerar så följer ju inte vi andra med som dessa invandrare gör. Till slut har vi i Sverige fler invandrare än svenskar. Inte får Svenskar i något utland Egna Radio och TV program. Vi tar seden dit vi kommer. Vad liknar det om alla olika invandre ska ha Egna program på sitt skrattar åt oss. Dumma Svenskar. På 1600 talet sa tyskarna Dumma Svenskar o vi är lika dumma i dag med, o deras ekonomi är åtskilligt bättre än vår. Engelsmännen varnade oss för ca 10 år sen, o där är vi i dag med allt elände nu. Men vi förstår ju att våra *sociala förmåner* har varit avgörande.

Eftersom Nato har lagt ut robotar utmed kusterna i Europa är det väl tänkbart att nästa krig blir här! Vad ska våra styrande göra med alla dessa olika människor. I förra kriget internerades vissa utlänningar o en del svenska kommunister (skötsamma som det visat sig i dag) I dag är ju denna sak omöjlig att genomföra. Vad kan Vi lita på alla dessa människor, många har ju gjort sattyg i sina egna länder o vad kan dom inte göra här då. En del har ju kommit hit på falska papper o pass o har ändå fått *Stannat*

O dessa krav som bara ställs på Oss. Våra egna barn får inte tillräkneliga kunskaper i skolan. Efter avslutad skolgång kan en del inte vare sig läsa eller skriva Varför. Invandrarna SKA HA först Hemspråk o sedan svenska verkar det klokt!

Efter skolan inget arbete för våra barn en del går under tack vare knarket från främmande länder. Hur ska de bli för oss om 10-20 år? Hemska tanke! Våra politiker sover i denna fråga, o massmedia intresserar sig bara för invandrarna.

I DN möts man av en bild Framtidens *Sverige* o invandrarbarn? har journalisterna blivit galna? har vi inga egna barn i detta land?

Vi Svenskar älskar vårt land o det ska vi inte behöva skämmas för Men då är man väl Rasist, Nazist eller kanske Kommunist allt efter omständigheterna.

Alla dessa olika (100 talet) människor som kommit hit ska nu ha sina religioner o kulturer Varför ska inte Vi själva få hålla på Vårt. Man känner bara ångest o vanmakt över det som sker här o vi går ju själva under om vi inte vaknar snart.

Från några medelålders svenskar som fått försöka uttrycka sina tankar.

Brev 7

Vakna Sveriges Politiker!

Jag vill på detta sätt skriva till Er om problemet invandrare. Ett ordspråk heter "Man tar seden dit man kommer". Detta ordspråk tycks inte gälla våra invandrare. Vi svenskar är så godtrogna att det är vi som håller på att byta kultur. De ska ha egna Radio o TV program vilket jag tycker är fel. Istället borde dom lära sig svenska samt samhällskunskap. För invandran vill ju leva här i Sverige och då gäller våra villkor. Fortsätter vi svenskar med detta pjosk går det åt pipan med vårt land som våra föräldrar och vi unga byggt upp. Om någon i min släkt emigrerar så följer ju inte vi andra med som dessa invandrare gör. Till slut har vi i Sverige fler invandrare än svenskar. Inte får Svenskar i något utland Egna Radio och TV program. Vi tar seden dit vi kommer. Vad liknar det om alla olika invandre ska ha Egna program på sitt modersmål då är det ingen idé för svensken att varke se eller lyssna på Radio o TV när vi inget begriper. Alla .Sändning är på olika språk. Vi betalar för svenk TV o Radio. Så sluta i tid med dessa barnsligheter. För fortsätter detta pjosk så måste det bli motsättningar mellan invandrarna och svenskar. En annan sak vill jag i detta brev även påpeka. Saluhallen i Götet har alltid varit roligt att handla i. Nu hänger det invandrare runt omkring diskarna. Den fina stamningen är helt borta för i de flesta butiker ägs av invandrare. Hur kan de

driva rörelse när inte en svensk kan. Till slut är hela Saluhallen full av invandrare. Och det drar mycket som inte är önskvärt.

Som sagt det blir vi som får byta kultur. Men vi måste väcka våra politiker innan det är försent. Invandran ska kunna svenska och odla vår kultur. Vill dom även ha kvar sin egen så ska det ske i privata grupper. r dom så affärs företagsamma så klarar dom även detta. För får vi inget lugnt och trevligt Sverige.

Med vänlig hälsing